

॥ श्री ॥

तत्त्वार्थराजवार्तिक

आ. अकलंक · संस्कृतम् · ३७ पद्य · ~६ मिनट

मंगलाचरणम् एवं वार्तिक-पीठिका

देवागमभोरूपप्रविचित्रविभूतिसंश्रयो देवः ।
वर्धमानो महावीरः पूज्यात् पूज्यतमोऽस्तु नः ॥१॥

मोक्षमार्गस्य नेतारं भेत्तारं कर्मभूताम् ।
ज्ञातारं विश्वतत्त्वानां वन्दे तद्गुणलब्धये ॥२॥

वार्तिकम् १ — मोक्षप्राप्तिहेतुत्वात् त्रयाणामेकीभावो मोक्षमार्गः ।

वार्तिकम् २ — सम्यग्दर्शनस्य प्राधान्यात् पूर्वनिपातः ।

सूत्र 1 — सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राणि मोक्षमार्गः

वार्तिकम् ३ — दर्शनज्ञानचारित्राणां मिलितानामेव मोक्षहेतुत्वं नास्त्येकेकेन ।

वार्तिकम् ४ — सम्यगिति पदं संशय-विपर्यय-अनध्यवसाय-व्युदासार्थम् ।

वार्तिकम् ५ — मोक्षः संसारविप्रमोक्षः, तस्य मार्गः उपाय इति यावत् ।

सूत्र 2 — तत्त्वार्थश्रद्धानं सम्यग्दर्शनम्

वार्तिकम् ६ — तत्त्वमव्यभिचारि स्वरूपं द्रव्याणाम् ।

वार्तिकम् ७ — अर्थ्यन्ते गम्यन्ते इति अर्थाः पदार्थाः ।

वार्तिकम् ८ — श्रद्धानं रुचिः प्रत्ययोऽवधारणं च ।

वार्तिकम् ९ — आत्मनः सम्यक्त्वगुणस्याभिव्यक्तिरेव सम्यग्दर्शनम् ।

सूत्र 3 — तन्निसर्गादधिगमाद्वा

वार्तिकम् १० — निसर्गः स्वभावः, आत्मीयो परिणामः उपदेशमन्तरेण ।

वार्तिकम् ११ — अधिगमः परोपदेशादिप्रमाणसाधनजन्यं ज्ञानम् ।

वार्तिकम् १२ — उभयथापि कर्मोपशमादिसापेक्षत्वात् सम्यक्त्वस्योत्पत्तिः ।

सूत्र 4 — जीवाजीवास्त्रवबन्धसंवरनिर्जरामोक्षास्तत्त्वम्

वार्तिकम् १३ — संसार-मोक्ष-तद्धेतु-प्रतिपादनार्थं सप्ततत्त्वोपन्यासः ।

वार्तिकम् १४ — जीवश्चेतनालक्षणः, अजीवः तद्विपरीत लक्षणः ।

वार्तिकम् १५ — आस्रवो बन्धहेतुः, बन्धः कर्मणां संश्लेषः ।

वार्तिकम् १६ — संवरो निरोधः, निर्जरा एकदेशक्षयः, मोक्षः कृत्स्नक्षयः ।

सूत्र 5-7 — निक्षेप एवं प्रमाण-नय विचार

वार्तिकम् १७ — नामादिभिश्चतुर्भिः प्रकारैः सर्वस्यार्थस्य निक्षेपो क्रियते ।

वार्तिकम् १८ — नाम निक्षेपो यदृच्छया संज्ञाकरणम् ।

वार्तिकम् १९ — स्थापना आकारादौ तद्वृद्धिः ।

वार्तिकम् २० — द्रव्यं अनागत-अतीत पर्याययुक्तम् ।

वार्तिकम् २१ — भावः वर्तमानपर्याययुक्तः ।

वार्तिकम् २२ — प्रमाणं सकलादेशि ज्ञानम्, नयो विकलादेशी ज्ञानम् ।

वार्तिकम् २३ — सप्तभङ्गीनयः स्याद्वादसिद्धान्तस्याधारः ।

अनेकान्त एवं स्याद्वाद-वार्तिक-प्ररूपणा

वार्तिकम् २४ — नित्यमनित्यं च वस्तु, नयभेदादविरुद्धम् ।

वार्तिकम् २५ — द्रव्यार्थिकनयेन सर्वं वस्तु नित्यम् ।

वार्तिकम् २६ — पर्यायार्थिकनयेन सर्वं वस्तु अनित्यम् ।

वार्तिकम् २७ — कथंचित् सदंशेन सत्, कथंचिदसदंशेन असत् ।

वार्तिकम् २८ — एकांतग्रहे वस्तुस्वरूपहानिः, स्याद्वादेन सर्वतत्त्वसिद्धिः ।

ज्ञान एवं प्रमाण-वार्तिकम्

वार्तिकम् २९ — मतिश्रुतावधिमनःपर्यायकेवलानि पञ्च ज्ञानानि ।

वार्तिकम् ३० — आद्ये द्वे परोक्षे, अक्षाणि न अपेक्षते इति प्रत्यक्षम् ।

वार्तिकम् ३१ — सर्वथा केवलज्ञानं सर्वद्रव्यपर्यायविषयम् ।

मोक्ष-तत्त्व-वार्तिक-निष्कर्षः

वार्तिकम् ३२ — सर्वकर्मक्षयो मोक्षः, तत्र चात्यन्तिकं स्वात्मसौख्यम् ।

वार्तिकम् ३३ — अकलंकदेवविरचिते राजवार्तिके तत्त्वार्थविवरणं सम्पन्नम् ।

वार्तिकम् ३४ — एतत् शास्त्रं पठित्वा मुमुक्षुरनेकान्ततत्त्वं विजानाति ।

वार्तिकम् ३५ — जयतु जिनशासनं सर्वलोकहितंकरम् ॥३५॥

पाठ-स्रोतः तत्त्वार्थराजवार्तिक (तत्त्वार्थवार्तिक) — श्रीमद्भट्टाकलंकदेव विरचित महाभाष्य · Public Domain

यह मूल पाठ है — अर्थ/टीका सम्मिलित नहीं। अशुद्धि दिखे तो GitHub पर [shastra/tattvaartharaajavaartika.md](https://github.com/shastra/tattvaartharaajavaartika.md) सुधारें।

श्रुतधारा · तत्त्वार्थराजवार्तिक — मूल पाठ · स्रोतः तत्त्वार्थराजवार्तिक (तत्त्वार्थवार्तिक) — श्रीमद्भट्टाकलंकदेव विरचित महाभाष्य